

תחביר

תפקיד תחבירי = נושא, נושא, אוגד, לוואי, הסגר

סוג תחבירי = פשוט, מאוחד, מורכב

תפקיד רטורי = בשביל מה משתמשים בחלק התחבירי

הסגר -

1. מציין את מקור הדברים (לטענת המומחים), מעניק אמינות ותוקף לנאמר, ובכך משכנע את הקורא באמינות הדברים, מהווה אמצעי רטורי.
2. מהווה דרך להוסיף מידע אודות עמדתו של הכותב ביחס לנאמר לדוגמה, לצערי, למזלנו.
3. מחזק את עמדת הכותב לדוגמה, כמובן, כידוע.

תמורה –

1. מצמצמת פערי ידע אצל הקורא – מוסיפה מידע על השם שלפניה לדוגמה, ציפי לבני, מנהיגת האופוזיציה, נפגשה. מפרטת, מצמצמת ומדגימה.
2. מבהירה/ מסבירה/ מתרגמת אמירה שלפניה לדוגמה, הכתבה פורסמה במרשתת, כלומר באינטרנט.
3. מהווה מעין חזרה על הנאמר קודם, ובכך מחזקת ומדגישה אותו, מהווה אמצעי רטורי.

משפט בעל נושא סתמי -

1. מאפשר להתמקד בפעולה עצמה, ולא בעושה אותה לדוגמה, הוחלט על העלאת שכר.
2. מאפשר לציין את הפעולה גם כשאין יודעים מי המבצע או שאין מעוניינים לציין.
3. מקנה תוקף ואמינות לנאמר כי כולם עושים זאת או נוהגים כך לדוגמה, מחשבים קונים רק אצלנו.
4. מאפשר להפנות את הנאמר לכולם, ולאו דווקא למישהו מסוים.

דיבור ישיר – יוצר אמינות - הכותב מביא דברים בשם אומרם.

פועל סביל - דרך להביע את הפעולה כאשר הנושא אינו ידוע או שאינו חשוב לעיקר העניין או שאין מעוניינים במכון לציינו. לדוגמה, השטרות זויפו במקצועיות. נבדקו מאפייני הטקסט. העציץ נשבר.

פסוקיות - הוספת מידע

פסוקית נושא - הדגשת הנושא

בבחינת הבגרות ייתכן שתישאלו כיצד חלקים תחביריים מסוימים משרתים את מטרת הכותב או, במילים אחרות, מדוע הכותב משתמש במאמרו בחלק תחבירי מסוים. הסיבה לשאלות אלו היא הבנת הפרגמטיקה והתקשורתיות הקיימת במאמרים. בבחינת הבגרות ייתכנו ניסוחים שונים לשאלה כזאת, למשל:

לשם מה משתמשים בכתובה בחלקים בעלי תפקיד תחבירי X? או מה יכולה להיות מטרת הכותב בשימוש במבנה X?

דגמים להבעת סתמיות:

הסתמיות מובעת על מנת להעלים את הנושא (להדגיש את הפעולה ולא את המבצע) ועל מנת לתת תוקף כללי (הפעולה יכולה להתייחס לכולם).

נושא סתמי - הנושא אינו ידוע או שלא רוצים לציין אותו. קיימים מספר דגמים של נושא סתמי:

1. פועל פעיל + כינוי גוף נסתרים (בתוך הפועל) – בישיבה האחרונה **החליטו לבטל** את ההוראה הקודמת. = לא ידוע מי החליט לבטל. במשפט זה אין נושא מפורש. אילו הופיע במשפט כינוי הגוף "הם" (בישיבה האחרונה הם החליטו לבטל את ההוראה הקודמת).- המילה "הם" הייתה נושא מפורש ולא סתמי.
2. פועל סביל + כינוי גוף נסתר (במשפט תופיע בדרך כלל מילת היחס "על") – בישיבה שהתנהלה בחדר המורים, **סוכם** לאחר דיון סוער **על** נוהל מועדי ב'.
3. כינויים סתמיים [מישהו, משהו, פלוני, אלמוני, דבר מה, איש, אדם (איש ואדם נחשבים לכינויים סתמיים אם ניתן להופכם ל"אף אחד")].

אם שואלים כיצד מובעת הסתמיות עליכם לכתוב את הדגם (פועל פעיל + כינוי גוף נסתרים).

פסוקית נושא - כאשר משתמשים בפסוקית נושא רוצים להעלים את הנושא וכדי לתת תוקף כללי.

קיימים 2 דגמים של פסוקית נושא, אך הדגם המביע סתמיות הוא הדגם הבא:
הפסוקית נפתחת במילות השעבוד מי ש..., מה ש..., כל מי ש..., כל מה ש... .
במקום הפסוקית כולל מילת השעבוד, ניתן להציב את המילה "מישהו".
מי שיאסוף 20 פקקים של בקבוקי קוקה קולה, יקבל 2 בקבוקים מהחברה.

דרכי מסירה:

קיימות 3 דרכים למסירת מידע:

1. דיבור ישיר (ציטוט) – ניסוח מדויק של הדברים הנאמרים מפי אומרם. מטרת הדיבור הישיר היא להגביר אמינות.
 - בתום ישיבה סוערת בג"ץ הודיע: "מתווה הגז יבוטל למרות הלחץ של החברות הציבוריות".
2. דיבור עקיף – ניסוח הדברים מפי מוסרם. דיבור עקיף מנוסח באמצעות משפט פשוט או משפט מורכב בדרך כלל בעל פסוקית מושא (לעיתים פסוקית נושא).
 - המנהל הודיע על ביטול המבחן השכבתי במתמטיקה.
 - המנהל הודיע שהמבחן השכבתי במתמטיקה יתבטל.
3. הסגר - אמירה צדדית של הדובר לגבי הנאמר במשפט. מטרת ההסגר היא להביע את דעתו של הכותב ולהגביר אמינות (לתת תוקף לדברים הנאמרים).
 - לדברי החזאי, היום ירד גשם ברוב חלקי הארץ.

משמעות המילים "יש" ו"אין":

המילה "יש" משמשת תמיד נשוא.

המילה "אין" משמשת נשוא אם ניתן להפוך אותה למילה "יש".

1. למילה "יש" יש שתי משמעויות:

a. קיום - יש לי שיעורי בית.

b. צורך (מודאליות) – יש לנעול את דלתות הכיתה.

2. למילה "אין" יש שתי משמעויות:

- a. **לא קיים, חסר** - לתלמידי ישראל **אין** מוטיבציה להצליח.
- b. **איסור/ אי אפשר** - למרות היעדרות המורים **אין** לשחרר תלמידים.

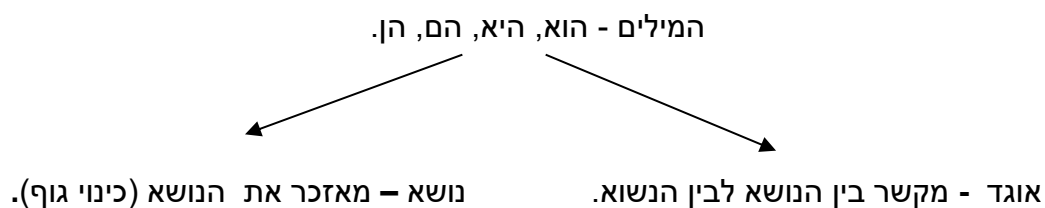
משפט שמני

המשפט השמני הוא משפט שבו הנשוא הוא לא פועל, כלומר יש נשוא אך הנשוא הוא לא פועל.
 תחילה מוצאים את הנשוא – **הנשוא** הוא הדבר הידוע במשפט, כלומר הדבר הנתון במשפט ולפניו לא
 תבוא מילת יחס או אות יחס, **והנשוא** הוא החידוש לגבי הנשוא.

האוגד:

במשפט שמני בד"כ יש אוגד. **האוגד** מקשר בין הנשוא לבין הנשוא במשפט שמני או במשפט שבו הפועל
 בבינוני (הווה). האוגד מופיע בד"כ בין הנשוא לבין הנשוא אם הוא לא מופיע ביניהם ניתן לשים אותו
 ביניהם וכך קל יותר לזהות את הנשוא ואת הנשוא.

קיימים מס' סוגים של אוגד:

הבעיה הכלכלית היא⁽¹⁾ מוסדית ומוסרית אבל היא⁽²⁾ הייתה שגויה לחלוטין.

היא⁽¹⁾ = אוגד משום שמילה זו מקשרת בין הנשוא – הבעיה הכלכלית לבין הנשוא – מוסדית
 ומוסרית.

היא⁽²⁾ = נושא משום שמילה זו היא כינוי גוף וכן משום שמילה זו מאזכרת את המילה "הבעיה".

המילים - "היה" ו"אין" ונטיותיהן.

נשוא – אם ניתן להפוך ל"יש".

אוגד – אם לא ניתן להפוך ל"יש".

במקרים אלו יש לבטל מילים שלא הכרחיות במשפט, כלומר מילים שבלעדיהן המשפט יישמע תקין.

אין לי כל/ שום ספק. = אין לי ספק. – יש לי ספק.

בעוד שנה תהיה לי תעודת בגרות. = תהיה לי תעודת בגרות. – יש לי תעודת בגרות.

המילים - "הפך", "נהייה", "נעשה" ונטיותיהן.

נשוא – במשמעות של ביצוע פעולה.

אוגד – במשמעות של תהליך,

שינוי והתהוות.

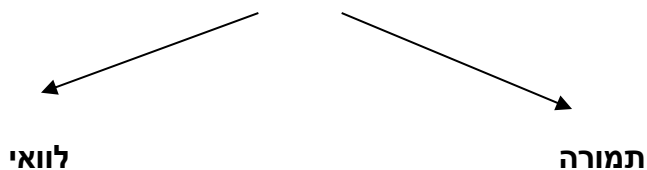
*אם אחרי המילה "הפך" יש מילת יחס "את"
 או נטיותיה (אותי, אותם...).

*אם לא ניתן להפוך את "נעשה" ל"הפך ל..."

*אם אחרי המילה "הפך" יש ל...
 או ניתן להוסיף ל...

*אם ניתן להפוך את "נעשה"
 ל"הפך ל..."

השלמות שם עצם

לואי	תמורה
הלואי מתאר את שם העצם.	התמורה מקבילה בתוכן לשם העצם הקודם
הלואי לא מופרד בפסיקים	לה. התמורה בדרך כלל מופרדת בפסיקים
והוא לא מקביל בתוכן	משאר חלקי המשפט או במירכאות.
	לשם העצם שלפניו.

משתמשים בתמורה בשביל להדגים, לפרט,

לצמצם, להוסיף מידע על מנת להסביר.

לדוגמה: חברתי הטובה, **יהודית ששון**, עזרה לי

בהכנות לשבת.

אם התמורה היא שם של: ספר, מאמר, מוסד, עיתון

וכו' היא תופרד במירכאות ובמקרה כזה לא יהיו פסיקים.

דוגמאות נוספות:

1. המורה הוותיקה, **ורדית ליברמן**, טסה לשליחות בארה"ב.
2. הקבוצה המנצחת, **מכבי תל-אביב**, שומרת על יתרון.
3. פריז, **בירת צרפת**, התקשטה לכבוד חגיגות המילניום.
4. קיבוצים רבים, **במיוחד קיבוץ יגור**, פתחו מרכזי קניות.
5. לקראת תחילת השנה אורית קנתה מכשירי כתיבה: **מחקים, עפרונות ועטים**.
המילים המודגשות יכולות להחליף (להמיר את שם העצם).

תאור

מילת יחס + מי/מה + פועל או שם פועל.
 עונה על השאלות: את ממי/מה? במי/במה?
 עם מי/מה? על מי/מה? ממי/ממה?

הסגר -

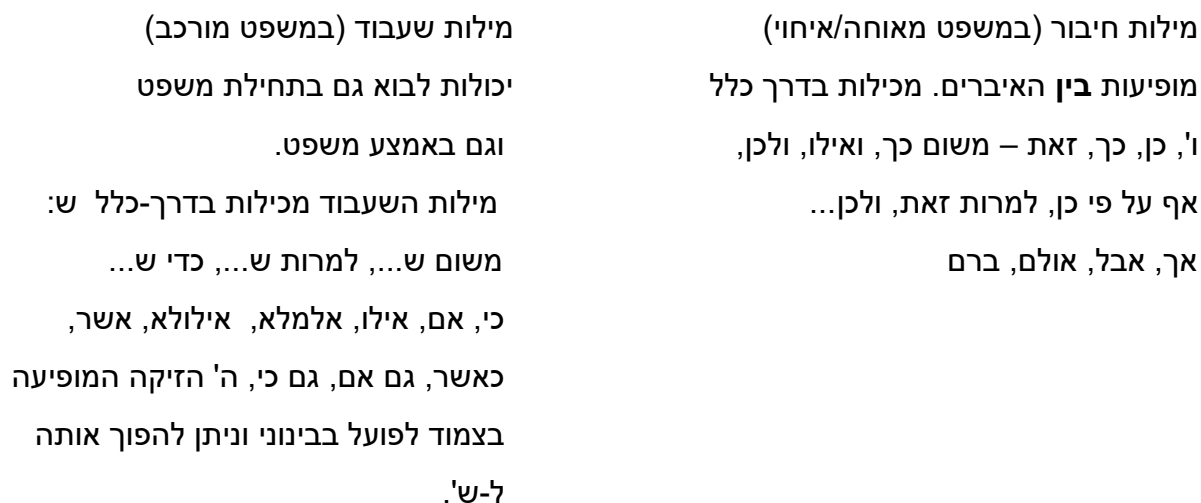
הקריאה היא הבעת רגש	הפנייה היא ציון שמו	ההסגר הוא אמירה
של הדובר הנעשית בקריאה.	או כינויו של הגורם	צדדית של הדובר לגבי
דוגמאות למילים שיכולות	שאליו פונים.	הנאמר במשפט.
לשמש כקריאה:	לדוגמה:	מילים שיכולות לשמש
יש!, הידד!, האח!, אוי!,	רותי, סגרי את הדלת.	כהסגר:
אוי ואבוי!...	לך אל הנמלה, עצל.	בקיצור, לדעתו, לשמחת
		רבים, לפי עניות דעתי,
		בע"ה, ז"ל, למשל, בעצם,
		כפי הנראה, כנראה

פיסוק:

המילים הצדדיות מופרדות בפסיקים משאר חלקי המשפט. אם הן באות בראש המשפט יבוא פסיק אחריהן, אם הן באות באמצע משפט יבוא פסיק לפנייהן ופסיק אחריהן, אם הן באות בסוף המשפט יבוא פסיק לפנייהן וסימן המשפט אחריהן.

*אם ההסגר בא בראשי תיבות הוא לא יופרד בפסיקים.

מילות קישור

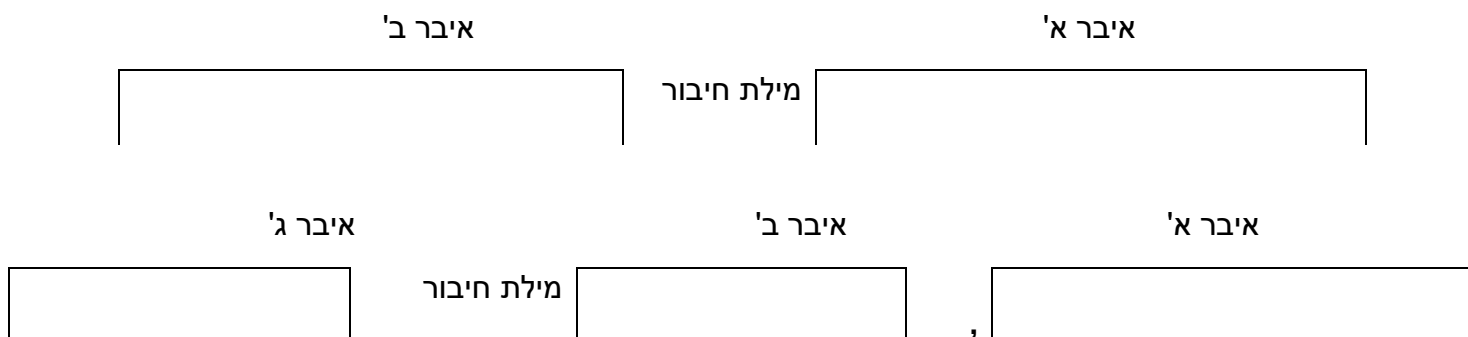

הבחנה בין סוגי משפטים

1. **משפט פשוט** – יחידה רעיונית אחת שיש בה נושא ונשוא אחד בלבד. במשפט פשוט, כמו בכל סוגי המשפטים האחרים יכול להיות נושא סתמי, חלק כולל ו/או חלק ייחוד.

גם במשפט מאוחד/ איחוי וגם במשפט מורכב יש לפחות 2 יחידות רעיוניות (לפחות 2 נושאים ו- 2 נשואים).

מבני משפט מאוחד/ איחוי –

2. **משפט מורכב** – משפט מורכב בנוי מחלק עיקרי ומפסוקית/ מפסוקיות. הפסוקית נפתחת או במילת שעבוד או במילת שאלה (לא בתחילת משפט) או שהיא ציטוט (משפט המופיע כדיבור ישיר). פסוקיות התיאורים נפתחות אך ורק במילות שעבוד – הן לא נפתחות במילות שאלה והן אינן יכולות להיות ציטוט (דיבור ישיר).

מבני משפט מורכב:

פסוקית		מ. עיקרי	
מ. עיקרי		פסוקית	
מ. עיקרי	פסוקית	המשך מ. עיקרי	
פסוקית	מ. עיקרי	פסוקית	
פסוקית מורכבת		עיקרי	
פסוקית			

אם יש פסוקית ומיד אחריה עוד פסוקית, הפסוקית היא פסוקית מורכבת שבתוכה יש פסוקית.

הבחנה בין סוגי פסוקיות:

1. **פסוקיות תיאור** – פותחות במילות שעבוד בעלת משמעות לוגית: מקום, אופן, זמן, סיבה, תכלית, תנאי, וויתור.
2. **פסוקיות לא תיאוריות** – פסוקית נושא, פסוקית מושא, פסוקית לוואי ופסוקית נושא.
3. הפסוקיות הלא תיאוריות יכולות לפתוח במילות שעבוד/ במילות שאלה (לא בתחילת המשפט)/ דיבור ישיר (ציטוט).
4. **פסוקית נושא** – אם במשפט העיקרי יש רק נושא ומשלימיו ואוגד ואחרי האוגד יש מילת שעבוד/ מילת שאלה או ציטוט.
5. **פסוקית נושא** – אין נושא במשפט העיקרי.
יש 2 דגמים של פסוקית נושא:
 - הפסוקית פותחת במילת השעבוד – מי ש/ מה ש/ כל מי ש/ כל מה ש....
 - במשפט העיקרי יש פועל סביל (ברור, נודע) והפסוקית פותחת במילת שעבוד/ במילת שאלה/ ציטוט. במקום הפסוקית (כולל מילת השעבוד/מילת השאלה ניתן להציב את המילים: משהו/הדבר.
- לדוגמה: **מי שאינו לומד אינו מצליח. לא ידוע למורי החטיבה מדוע לא הגעת לכנס אתמול.**
6. **פסוקית מושא** – הפסוקית מצטרפת לפועל/ לשם פועל הנמצא במשפט העיקרי. במקום הפסוקית (כולה – כולל מילת השעבוד/ מילת השאלה) ניתן להציב את המילים: **את הדבר/בדבר/ לדבר/ מהדבר.**
לדוגמה: **ראיתי את מי שרציתי לפגוש.**
7. **פסוקית לוואי** – הפסוקית מצטרפת לשם העצם שבמשפט העיקרי. במקום הפסוקית (כולה – כולל מילת השעבוד/ מילת השאלה) ניתן להציב את המילים: **הזה/ הזו/ האלו.** לדוגמה: **התלמיד אשר לומד היטב מצליח. המורה הודיע את ההודעה: "המבחן ייערך בשבוע הבא".**

משפט בעל חלקים כוללים

משפט בעל חלקים כוללים הוא משפט שמקבץ מספר משפטים. את החלק החוזר במשפטים השמיטו והשאירו את החלקים הלא זהים, בעלי תפקיד תחבירי זהה. כמעט כל חלק מחלקי המשפט הפשוט יכול להיות כולל: נושא, נושא מורחב, מושא, לוואי, תמורה.

דוגמאות:

נושא כולל

בעוד שבוע תיסענה כיתות ט' וכיתות י' למוזיאון.

קשר של הוספה

1. בעוד שבוע תיסענה כיתות ט' למוזיאון.

2. בעוד שבוע תיסענה כיתות י' למוזיאון.

קשרים לוגיים בין החלקים הכוללים:

1. ריבוי והוספה – ו, גם, מלבד, נוסף על...

2. ניגוד – אלא, כי אם...

3. בררה – או

4. צמצום והמעטה – חוץ מ, פרט ל, להוציא, למעט...

פיסוק

בין החלקים הכוללים יבוא בדרך כלל פסיק. אין פסיק לפני מילות קישור בקשר של הוספה ובררה.

הבחנה בין נושא כולל לבין נושא מורחב:

- הפעלים מהווים פעולה אחת = **נושא מורחב**. המורה שב ואמר את דבריו. (= אמר שוב)
- הפעלים מהווים פעולות שונות = **נושא כולל**. המורה מלמד את תלמידיו ונוזף בהם.

ביטוי מכליל:

לפעמים לפני חלק כולל או אחריו מופיע ביטוי מכליל. כאשר הביטוי המכליל בא לפני הפירוט, הפירוט הוא תמורה מפרטת / כוללת, ואילו כאשר הביטוי המכליל בא אחרי הפירוט, הביטוי המכליל הוא תמורה ומטרתו סיכום.

לדוגמה: לקראת חג הפסח קניתי ירקות: עגבניות, בצל וגזר.

הדגם לא....אלא, לא... כי אם, אין... אלא... במשפט פשוט מטרת הדגם הזה היא הדגשה (במשמעות "רק").

לדוגמה, לא ראיתי אלא את אחותך. = ראיתי רק את אחותך. אין כוחו אלא בפיו. = כוחו רק בפיו.

במשפט בעל חלק כולל הדגם הזה מביע ניגודיות.

לדוגמה, לא שוחחתי עמך, אלא עם דודך. עמך, אלא עם דודך = מושא כולל בקשר של ניגוד.

תפקידים הרטורי של החלקים הכוללים

1. דחיסת מידע במשפט אחד, יצירת ריתמוס מהיר יותר מאשר משפט איחוי או משפטים נפרדים.
2. הצגת יחס סמנטי של היכללות: הכללה ופירוט.
3. הבעת התרגשות וסערת רגשות של המוענים.
4. העצמת המסר וחיזוקו או הדגשה לשם שכנוע.
5. הבעת יחס של ניגודיות.

טבלה של קשרים לוגיים ומילות הקישור

משמעות לוגית	במשפט פשוט וסוגיו (בעל ח. כולל)	במשפט מורכב	במשפט מחובר/איחוי
זמן	לפני בזמן במשך אחרי כעבור לאחר עד מאז ה	לפני ש כש כאשר בזמן ש אחרי ש כל זמן ש עד ש מאז ש	לפני כן, קודם לכן אחרי כן אחר כך לאחר מכן
סיבה	בגלל בשל עקב בעקבות לרגל כתוצאה מ- מפאת מחמת	כי משום ש מפני ש מאחר ש מכיוון ש הואיל ו	בשל כך משום כך עקב כך בעקבות זאת לכן על כן לפיכך
תכלית (מטרה)	לשם בשביל למען כדי על-מנת לרגל לקראת לכבוד	כדי ש על-מנת ש	לשם כך
ויתור	למרות על אף חרף עם כל	אף על פי ש אף ש למרות ש	למרות זאת אף על פי כן בכל זאת עם זאת
השוואה	לעומת (בהשוואה ל)	בעוד ש... כשם ש...	לעומת זאת ואילו
ברירה	או.		
הוספה	...ו... ...גם... לא רק...אלא גם...	—	...ו... ...גם... נוסף על כך

_____	אם, לו, אילו, לולא, אילולא אלמלא	בלי, ללא, באפס, במקרה של	תנאי
כלומר, במילים אחרות, זאת אומרת			הסבר
אבל, אך, אולם		לא....אלא...	ניגוד

קשרים לוגיים יכולים לבוא לידי ביטוי לא רק במילות קישור, אלא גם באמצעות פועל, מילות יחס, שמות עצם וכו'. לדוגמה, פזיזותו של הנהג **גרמה** לתאונת דרכים קשה.

גרמה = נשוא = קשר של סיבה ותוצאה.

דו משמעות

משפט דו משמעי הוא משפט שהניסוח שלו אינו חד משמעי, כלומר משפט שניתן לפרשו בשני אופנים. המשימה בשאלות על דו משמעות היא לנסח שני משפטים חד משמעיים, כלומר ליצור שני משפטים שכל אחד מהם יציג משמעות אחת של המשפט.

איך זה יכול להיות?

דו משמעות יכולה לנבוע מסיבות רבות. מוצגות כאן המרכזיות שבהן:

א. שם פעולה בצירוף סמיכות

הסיבה: שם פעולה הוא מילה חסרת גוף וזמן, לכן כאשר היא באה בסמיכות לא תמיד ניתן לדעת מי עושה את הפעולה.

דוגמה: הדרכת המתנדבים הייתה טובה.

נשאלת השאלה: מי הדריך?

(מישהו הדריך את המדריכים או המדריכים עצמם הדריכו מישהו אחר?)

הפתרון:

כדי ליצור שני משפטים חד משמעיים ניתן להיעזר במושגים "פעיל" ו"סביל" - יש ליצור פועל משם הפעולה ולשבצו במשפט באופן הגיוני.

במשפט אחד יש להפוך את שם הפעולה לפועל פעיל: המתנדבים הדריכו בצורה טובה.

(ניתן להיעזר בשאלה: אם הייתה הדרכה, אז מה המתנדבים עשו? - הדריכו).

במשפט השני יש להפוך את שם הפעולה לפועל סביל: המתנדבים הודרכו בצורה טובה.

(ניתן להיעזר בשאלה: אם הדריכו את המתנדבים, אז מה המתנדבים? - הודרכו).

דוגמה נוספת: בחירת מנחי התוכנית הפתיעה את הצופים.

נשאלת השאלה: מי בחר? (מישהו בחר את המנחים או המנחים עצמם בחרו מישהו אחר?)

הפתרון:

במשפט הראשון יש להפוך את שם הפעולה לפועל פעיל: המנחים בחרו דבר מה, ובחירה זו

הפתיעה את הצופים.

במשפט השני יש להפוך את שם הפעולה לפועל סביל: המנחים נבחרו באופן שהפתיע את

הצופים.

ב. שם פועל

הסיבה: גם שם הפועל הוא חסר גוף וחסר זמן, לכן לעתים לא ברור מי עושה את הפעולה.

דוגמה: המתנדבים ביקשו מהאחראי עליהם להדריך את הקבוצה.

נשאלת השאלה: מי ידריך? (המדריכים עצמם או האחראי עליהם?)

הפתרון:

כדי ליצור שני משפטים חד משמעיים יש להפוך את שם הפועל במשפט לפועל ולציין מי עושה

הפעולה.

1. המתנדבים ביקשו מהאחראי עליהם שהוא ידריך את הקבוצה.

2. המתנדבים ביקשו מהאחראי עליהם שהם ידריכו את הקבוצה.

דוגמה נוספת: ביקשתי מהוריי להירשם לחדר כושר.

נשאלת השאלה: מי ידריך? (אני או הוריי?)

הפתרון:

1. ביקשתי מהוריי שאני ארשם לחדר כושר.

2. ביקשתי מהוריי שהם ירשמו לחדר כושר.

ג. הבחנה בין מושא לתיאור מקום

הסיבה: מילת היחס "על" יכולה לפתוח גם מושא וגם תיאור מקום.

דוגמה: דוגמה: בני הזוג התאהבו במועדון הספורט.

נשאלת השאלה: האם בני הזוג אהבו את מועדון הספורט (מושא) או התאהבו זה בזה כשהיו

במועדון הספורט (תיאור מקום)?

הפתרון:

כדי ליצור שני משפטים חד משמעיים יש לשנות את מילת היחס במשפט אחד (בד"כ למילת היחס "אודות" או "את" לציון מושא) ולהוסיף כש+פועל או ו' החיבור במשפט השני (לציון תיאור).

משפט 1: בני הזוג אוהבים את מועדון הספורט.

משפט 2: בני הזוג התאהבו כשהיו במועדון הספורט. (או: בני הזוג היו בקאנטרי והתאהבו זה בזה).

דוגמה נוספת: התיירים קראו על חופי הכינרת.

נשאלת השאלה: האם התיירים קראו כשהיו בחופי הכינרת (תיאור מקום) או שחופי הכינרת היו הנושא עליו הם קראו (מושא)?

הפתרון:

1. התיירים קראו אודות חופי הכינרת.

2. התיירים בילו בחופי הכינרת וקראו. (או: התיירים קראו כשהם היו בחופי הכינרת).

ד. הבחנה בין תיאור מקום ללואי

הסיבה: החלק היוצר דו משמעות יכול לתאר גם שם עצם וגם את הפועל במשפט.

דוגמה: הנערים שמעו את הסיפור על גג המועדון.

נשאלת השאלה: האם המילים "על גג המועדון" מתארות את המקום בו שמעו את הסיפור

(תיאור מקום) או את נושא הסיפור (לואי)?

הפתרון:

כדי ליצור שני משפטים חד משמעיים יש לשנות את סדר המילים במשפט כך שהמילים "על גג המועדון" יוצמדו פעם אחת לשם העצם "סיפור" (לעיתים יש להוסיף מילת יחס או את כינוי השייכות "של" כדי להימנע מדו משמעות), ופעם אחת לפועל "שמעו".

1. הנערים שמעו על גג המועדון את הסיפור. (על גג המועדון = תיאור מקום)
2. הנערים שמעו את הסיפור של גג המועדון. (על גג המועדון = לוואי)

דוגמה נוספת: התיירים הקשיבו להרצאה על הר הכרמל.

נשאלת השאלה: האם המילים "על הר הכרמל" מתארות את המקום בו הקשיבו להרצאה (תיאור מקום) או את נושא ההרצאה (לוואי)?

הפתרון:

1. התיירים הקשיבו על הר הכרמל להרצאה. (על הר מירון = תיאור מקום)
2. התיירים הקשיבו להרצאה בנושא הר הכרמל. (בנושא הר מירון = לוואי)

ה. לוואי המופיע אחרי צירוף סמיכות

צירוף סמיכות: צירוף של שני שמות, שניתן לפרקו על ידי הוספת כינוי השייכות "של" ביניהם. השם הראשון נקרא "נסמך", והשם השני – "סומך". (ניתן לזכור בקיצור נ"ס). נסמך סומך

דוגמה: שירי הלהקה ← השירים של הלהקה

הסיבה: לא ברור האם הלוואי מתאר את הנסמך או את הסומך.

דוגמה: מחירי הספרים החדשים פורסמו במדורי הכלכלה.

נשאלת השאלה: מי חדשים – המחירים או הספרים?

הפתרון:

לרוב אפשר "לפרק" את הסמיכות על ידי הוספת "של" במקום המתאים.

משפט 1: המחירים החדשים של הספרים פורסמו במדורי הכלכלה.

משפט 2: המחירים של הספרים החדשים פורסמו במדורי הכלכלה.

דוגמה נוספת: בובת הילדה היפה אבדה.

נשאלת השאלה: מי יפה (הבובה או הילדה)?

הפתרון:

1. הבובה של הילדה היפה אבדה.
2. הבובה היפה של הילדה אבדה.

ו. פסוקית לוואי המופיעה אחרי צירוף סמיכות

הסיבה: כאשר לפני הפסוקית מופיעים שמות בעלי מין זהה, לא ברור למי מהם מתייחסת הפסוקית.

דוגמה: חברה של אחותי שחזרה מהודו, סיפרה לי על המצב הכלכלי בהודו.

נשאלת השאלה: מי חזרה מהודו – החברה או אחותי?

הפתרון:

יש ליצור משפט מחובר שבאיבר הראשון שלו נפרק את הפסוקית, ונצמידה לשם העצם שאותו רוצים לתאר.

1. חברה של אחותי חזרה מהודו וסיפרה לי על המצב הכלכלי בהודו.
2. אחותי חזרה מהודו, וחברה שלה סיפרה לי על המצב הכלכלי בהודו.

דוגמה נוספת: המאמן של הספורטאי שהחליט לוותר על הגביע, ישתתף באולימפיאדת בייג'ין.

נשאלת השאלה: מי החליט לוותר על הגביע – המאמן או הספורטאי?

הפתרון:

- 1: המאמן של הספורטאי החליט לוותר על הגביע, והוא ישתתף באולימפיאדה.
- 2: הספורטאי החליט לוותר על הגביע, ומאמנו ישתתף באולימפיאדת בייג'ין.

הבהרות בשחבור (המרות)

המרה לפסוקית נשוא:

כידוע, כאשר הפסוקית היא פסוקית נשוא אין נשוא במשפט העיקרי (פסוקית הנשוא היא משפט שלם שממלא תפקיד של נשוא). במשפט העיקרי יש נושא ומשלימיו ואוגד והפסוקית פותחת במילת שעבוד. לעיתים יש צורך להחליף את סדר המילים – הנושא חייב לבוא לפני פסוקית הנשוא, לעיתים יש צורך להפוך פועל לשם פעולה.

דוגמות: מומחים סוברים כי צריכת כמות סבירה של קפה במהלך היום אינה מזיקה.

תשובה: סברת המומחים היא כי צריכת כמות סבירה של קפה במהלך היום אינה מזיקה.

כי צריכת כמות סבירה של קפה במהלך היום אינה מזיקה = פסוקית נשוא

בעקבות הרפורמה בעמלות פחתה ההוצאה החודשית הממוצעת של משקי הבית.

תשובה: ההוצאה החודשית הממוצעת של משקי הבית היא שפחתה בעקבות הרפורמה בעמלות.

הילדה הפלסטינית נפגשה עם נשיא טורקיה.

תשובה: הילדה הפלסטינית היא שנפגשה עם נשיא טורקיה.

המרה לפסוקית נושא:

יש שני דגמים לפסוקית נושא:

1. הפסוקית פותחת במילת שעבוד: מי ש..., מה ש...
2. במשפט העיקרי יש פועל סביל: נטען, נאמר, ידוע, נודע... והפסוקית פותחת במילת שעבוד.

דוגמה: המורים למתמטיקה אמרו כי הבחינה המשווה בשכבת יא' תערך ביום רביעי הבא.

תשובה: נאמר ע"י המורים למתמטיקה כי הבחינה המשווה בשכבת יא' תערך ביום רביעי הבא.

המרה למשפט פשוט בעל הסגר:

הפיכת הפועל (אם יש) לשם פעולה/ הוספת לפי / ל...

דוגמה: המורים למתמטיקה אמרו כי הבחינה המשווה בשכבת יא' תערך ביום רביעי הבא.

תשובה: **לדברי המורים למתמטיקה**, הבחינה המשווה בשכבת יא' תערך ביום רביעי הבא.

המורים למתמטיקה טענו כי הבחינה המשווה בשכבת יא' תערך ביום רביעי הבא.

תשובה: **לטענת המורים למתמטיקה**, הבחינה המשווה בשכבת יא' תערך ביום רביעי הבא.

המרה למשפט במבנה תחבירי מסוג אחר:

אם המשפט הוא מורכב הפכו אותו למשפט פשוט ולהפך.

פירוק משפטים למשפטים עצמאיים:

- הקפידו על יצירת משפטים עצמאיים.
- אם התבקשתם לסדר לפי סדר כרונולוגי (רצף זמנים), פרקו תחילה את המשפטים ואחר-כך סדרו לפי רצף הזמנים.

דוגמה: פירוק המשפט לשישה משפטים עצמאיים:

כשהם נדרשים לשפוט את השירים, השופטים עוסקים פעם אחר פעם בשאלה אם השיר "ריגש אותי" או "לא ריגש אותי", ונמנעים לעתים קרובות ממתן נימוק נוסף, המבוסס על ניסיון מקצועי, כושר אבחנה או ידע, שבזכותם נבחרו לתוכנית.

תשובה:

1. השופטים נדרשים לשפוט את השירים.
2. השופטים עוסקים פעם אחר פעם בשאלה מסוימת.
3. השאלה היא האם השיר "ריגש אותי" או "לא ריגש אותי".
4. השופטים נמנעים ממתן נימוק נוסף.
5. הנימוק הנוסף מבוסס על ניסיון מקצועי, כושר אבחנה או ידע.

6. בזכות הניסיון מקצועי, כושר אבחנה או הידע הם נבחרו לתוכנית.

משפט מורכב המובע **בדיבור ישיר** = ציטוט

אימא הסבירה לי: "אני לא יכולה להרשות לך ללכת לבד בלילה".

משפט מורכב המובע **בדיבור עקיף**

אימא הסבירה לי שהיא לא יכולה להרשות לי ללכת לבד בלילה.

אם מבקשים להפוך את המשפט למשפט מורכב בעל פסוקית תיאור:

- תכלית – כדי ש...
- תנאי –
 - תנאי קיים (מתייחס לעתיד ולהווה) - אם
 - תנאי בטל (מתייחס לעבר) – אילו
- סיבה – מפני ש...
- זמן – כאשר, לפני ש..., אחרי ש...
- ויתור – למרות ש...

דוגמאות:

1. לפניכם משפט: **על בני הנוער להכיר את מגרעותיו של האינטרנט כדי לדעת להתנהל בו**

בצורה חכמה. נסח את המשפט כמשפט מורכב תוך הפיכת התיאור בו לפסוקית תיאור מתאימה.

תשובה: **על בני הנוער להכיר את מגרעותיו של האינטרנט כדי שידעו להתנהל בו בצורה חכמה.**

2. לפניכם משפט: **ייתכן שפער חדש יחסית שהולך ומחריף, יאפיל על כל הפערים האחרים.**

הפכו משפט זה למשפט מורכב בעל פסוקית תיאור תנאי.

תשובה: **אם פער חדש יחסית ילך ויחריף, הוא יאפיל על כל הפערים האחרים.**